

MEGJELENIK
minden
P É N T E K E N .

Előfizetési díj:
Egész évre... 6 frt. —
Fél évre... 3 „
Negyed évre... 1 „ 50

DÉLIBÁB.

Szépirodalmi, művészeti és társadalmi heti lap.

Felelős szerkesztő: DENGI JÁNOS.

Kiadó és főmunkatárs: Gr. CSÁKY ALFONZ.

SZERKESZTŐSÉG:
Szent-Anna-utca 2550.

KIADÓ-HIVATAL:
Varga-utcán 2256 sz.

Hirdetések
a legjutányosabb ár
mellett vétetnek fel.

II. ÉVFOLYAM.

DEBRECZEN, 1878. MÁRCZIUS 29.

13. SZÁM.

Az olvasókhöz.

I.

E lap alapításánál három cél lebegett előtem; egyik, hogy Debreczennek, az ország második városának is legyen egy oly, régóta nélkülözött s messze híréhez méltó szépirodalmi és művészeti lapja, mely ne csak kielégítse a naponkint fokozódó igényeket, de mely a műveltség hivatott zászlóvivőjeként szerepeljen a város és vidéke művelt közönségének minden rétegében; másik, hogy megmutassam, miszerint tiszta lelkesedéssel, önzetlen odaadással s ha kell, áldozatokkal vidéken is lehet irodalmi színvonalon álló, magának irodalmi életet követelő szépirodalmi lapot föntartani; harmadik, hogy a vidéken feltűnő s a fővárosban tért nem nyerő tehetségeknek legyen egy organuma, mely munkásságuknak helyet és nemesebb lökést adjon.

Hogy e célokat mennyire igyekeztem elérni, elég lesz az összes hazai sajtóra hivatkoznom, mely a „Délibáb“-ot a vidéken nemesak első szépirodalmi lapnak, de a fővárosi enemű vállalatok legnagyobb részével is mindig egyenértékűnek nyilvánítá.

Ha e sikerben azonban valakinek érdemei vannak, azok legnagyobb része gróf Csáky Alfonz urat illeti, ki tisztán e magasztos célok iránti lelkesedésből hazafias önzetlenséggel a lap anyagi existenciáját önként biztosította s ki, ahol csak ez ügy érdekében áldozatról volt szó, mindig és mindenütt a legnemesebb áldozatkészséggel gyámolított terhes feladatomban.

Egy év lefolyása alatt meggyőződhetett róla a közönség, hogy engem törekvésemben minden körülmények között a fennebb is kijelölt célok vezéreltek s hogy, amennyire tőlem telhetett, tel-

jes erőmmel azon voltam, hogy azok létjogot nyerjanek s így e lapnak missiója legyen, amint van is. Én eddig sem kiméltem semminemű áldozatot, mivel tudtam, hogy a nemes ügynek használhatok; s bár terhes munkámban sok mindennel kelle szembe szállnom, egész lelkemből küzdöttem s küzdenék tovább is, ha megváltozott magán körülményeim a küzdterről le nem parancsolnának; e parancsnak engedve hoztam már előbb is és hozom végre most a t. közönség tudomására, hogy e számmal a szerkesztői tollat leteszem s átadom annak, ki a „Délibáb“ érdekében szellemi ugy mint anyagi tekintetben eddig is legtöbbet tett, ki a nemes ügyet mellettem eddig is leginkább szívéen hordta: gróf Csáky Alfonz urnak, a „Délibáb“ eddigi kiadójának és főmunkatársának. Ha egyébből nem, csupán eddigi ügybuzgalmából ítélhetnék is: meg vagyok győződve, hogy erre méltóbbat nála nem találtam volna; miértis, midőn a t. közönségnek becses pártolásaért s munkatársaimnak szíves közreműködésükért forró köszönetet mondanék, kötelességemnek tartom őt, mint a „Délibáb“ ezutáni kiadóját és felelős szerkesztőjét figyelmökbe a legmelegben ajánlani.

A válasz e megszokott, kedves körtől, ugyszólván otthonomtól, olyan fájdalmat kelt föl e pillanatban lelkemben, minőt az anya érezhet, midőn szeretett családi körét, melyet egykor önmaga alkotott s e körben lelkéhezforrt szülöttét kénytelen elhagyni s másokra bizni; sokban enyhíti azonban fájdalmamat az a tudat, hogy, bár e szeretett körnek nem is leszek vezére, de lelkemmel benne maradok s hogy szülöttem nem idegen, hanem gyámtyai kezekben marad, melyek azt édes atyai szeretettel és szülői odaadással fogják ápolni.

Mennem kell, a sors parancsol; egyedüli,

mit utravalóul kérek, hogy t. közönségem és szeretett munkatársaim, ha néha ama kedves percekre gondolnak, melyeket együtt töltöttünk, futólag bár, de emlékezzenek meg rólam is, hisz én önöket ugysem fogom elfeledni soha!

Debreczen, 1878. márczius 29.

Kiváló tisztelettel

Dengi János.

II.

A „Délibáb“ megalapítása és eddigi szerkesztése körül szerepelt vezérelveket ugyancsak e lap érdemes alapítója, eddigi szerkesztője és továbbra is munkatársa: Dengi János ur már nem egyszer és főntti búcsúszavában is újból és kellőleg kifejtette.

Az általa felhozottak után nekem kevés mondanivalóm maradt.

Azon elveket és czélokat, melyeket e lap lépett szerkesztője zászlójára irt volt, én is mindenkor magaméinak vallottam — s éppen ezen hitvallásom indított engem arra, hogy Dengi János urnak a czél kiküzdésében pályatársává legyek. Fölösleges mondanom, hogy e küzdelemben és az eshetőleges diadalban Dengi János uré az oroszlanrész. — A lap szellemi részét az ő lelke uralta s én a magam részéről kinyilatkoztathatom, hogy bár mindenben igyekeztem is segélyére lenni: Dengi ur leginkább csak a lap anyagi érdekeit érintő dolgokban szükségeltethatóság közreműködésemet és áldozatkésziséget.

Azért én a közönség előtt azon babérokat, melyekből ő ismert szerénységénél fogva az én homlokomra is kívánt juttatni, a legtisztább meggyőződésemhez képest visszahelyezem fejére! E babérok az ő kizárólagos tulajdonát képeznek! Mert e babérok neki igen sok fáradságába és igen nagy küzdelmekbe kerültek, mely fáradságot és önzetlen buzgalmát Debreczen város és vidéke művelt közönsége nem mindig igyekezett érdemlegesen méltányolni! — Debreczen város és vidékének művelt közönsége sokáig nem akarta elismerni, hogy szüksége van a „Délibábra,“ hogy szüksége van a politikai napilapok mellett egy irodalmi színvonalon álló szépirodalmi lapra is! A közöny hideg jégpáncélja azonban remélhetőleg végtére is csak olvadozni fog; mert ugy Debreczenben mint a főváros irányadó irodalmi köreiből meg vannak ma már győződve arról, hogy a

„Délibáb“ nak elvitázhatlan létjoga van, és hogy rendeltetéssel bir arra nézve, miszerint a főváros és vidékünk irodalma között folytonos érintkezési pontul szolgálna, ugy Debreczen város, mint vidéke s általán a vidék lakosságának szépízlését nemesítse és a hazai szépirodalom iránti előszeretetét ápolja, gyarapítsa és föntartsa, — szóval nálunk a nemzeti szépirodalom valódi apostolává legyen! — Azért a legszebb reményekkel keblemben lépek e lap kormánykereke mellé.

Debreczen város és vidéke, sőt a fővárosnak is irányadó irodalmi körei a „Délibábot“ többé eserben hagyni nem fogják!

A közönségről sem tehetem föl tehát azt, hogy valódi érdekeiért ugy ne tudjon áldozni, mint áldozott a lelépett szerkesztő és mi, kik a lap föntartásán fáradozunk mindnyájan.

A „Délibáb“ Debreczen és vidéke keblén élte le gyermek korát; az ő emlőin szívta magába a főnmaradásra és gyarapulásra szükséges erőt és Debreczen kitudná tagadni fogadott gyermekét, a „Délibábot,“ azon örökségből, melyet eddigi magatartásánál fogva tagadhatlanul megérdemel, azaz további és pedig hathatós pártfogásából?! Nem! — Én bízom a „Délibáb“ jövőjében!

A művelt közönség tömeges pártfogásában fogja részesíteni a „Délibábot,“ hogy hivatása kötelmeit megújult erővel és hatálylyal betölthesse.

A „Délibáb“ hasábjai továbbra is hivogatólag iparkodandnak a vidék irodalmi tehetségeit maguk körré csoportosítani; azon kívül követendő példányokról is gondoskodtunk. Ugyanis a régi munkatársak mellett fővárosi tekintélyes írókat is kértünk föl vállalatunkban leendő részvétellel és olyanokat nyertünk meg, kiknek nevei ugy a fővárosban mint országsherte is a legjobb hangzásnak örvendenek. Ilyenek: Szász Károly, Erődi Béla, Vértesi Arnold, Balázs Sándor, Lauka Gusztáv, Dr. Várady Antal, Ifj: Abrányi Kornél, Endrődi Sándor, Abrányi Emil és Margitai Dezső.

Ha ezek után mégis van valami, ami aggodalomba ejthet, — az saját csekélységem tudata.

E hiányt azonban pótolni iparkodandom ugy buzgalmammal, kitartással, — a mire, őszintén megvallva, a lap eddigi éppen nem legkedvezőbb viszonyai között egyébként a legnagyobb szükség volt, — és munkatársaim válogatott és élvezetes közleményeivel.

Őszintén üdvözlöm tehát jelen új állásomban is Debreczen város és vidéke s általán a vidék művelt közönségét, és a midőn ezennel újlag felhivom ezen nemes és önzetlen irodalmi vállalatomnak a „Déli bábna k“ tömeges és megérdemelt pártolására, maradtam

Debreczenben 1878 márczius hó 29-én.

hazafias üdvözléssel

Gr. Csáky Alfronz,

a „Déli báb“ felelős szerkesztője
és kiadó tulajdonosa.

A szerkesztő búcsuja.

— 1878. márcz. 29. —

dom tudtára mindazoknak,
Kiket tán sorsom érdekel,
Hogy fényes látkörét jövőmnek
Sötét, nehéz köd lepte el.
Epés szerkesztő voltam eddig,
Most jámbor munkatárs leszek . . .
Isten veled, tisztelt közönség,
Barátim, isten veletek!

Szép élet a szerkesztő-élet,
Ki megpróbálta, tudja jól,
Bár ellene a vadpoéták
Rettentő átka egyre szól.
Hogy most e laptól visszalépek,
Szivem nagyon, nagyon beteg . . .
Isten veled, tisztelt közönség,
Barátim, isten veletek!

Igaz, hogy itt a működésnek
Sokkal több kritikusa van,
Hanem a dicsőség is aztán
Itt páratlan, határtalan!
Mindezt előttem igazolják
Egy évi emlékezetek . . .
Isten veled, tisztelt közönség,
Barátim, isten veletek!

Mert nem lesz nékem már hatalmam
Írók és skriblerék felett,
Pedig e nélkül ma az ember
Tekintélyessé nem lehet.
Kíról olyan sokat beszéltek,
Most elfeledve ülhetek! . . .
Isten veled, tisztelt közönség,
Barátim, isten veletek!

De sorsom egykor majd azt mondja:
— Remélem is, csak lesz esze! —
„Fiam, megszántalak; jer, ime
A szerkesztői toll, nesze . . .“
Hát addig is, míg egykor ismét
Epés szerkesztő lehetek:
Isten veled, tisztelt közönség,
Barátim, isten veletek!

Dengi János.

Három nagy költemény.

(Műveltségtörténeti trilogia.)

Váry Gellértől.

(Vége.)

„Midőn a menet a szobából kiindult, így olvassuk a Nibelungen harmadik énekében, egyszerre nagy tolongás támadt a vitézek között, mert mindenki élvezni akarta a nemes hölgy látását. Ekkor jelent meg a kedves teremtes, mint a komor föllegek mögül a hajnalpir s midőn Szigfrid őt ily ékes állásban látta maga előtt, csakugy mosolygott még a szive is örömeiben. — Ruhája tündöklött a drága kövektől, arca pedig a rózsaszíntől: nem is volt senki, aki azt ne mondta volna, hogy a világon még ennél szebbet nem látott. Mint a világitó hold a csillagok között, úgy tünt föl Krimhild is a környező nők közepette. Ekkor gondolá Szigfrid magában: Ugyan hogy is merjelek én téged megkérni, hisz ezt valóságos balgatagság még csak gondolni is. Pedig ha az enyém nem leszesz, akkor inkább meghalok. — S midőn így gondolkodott, arca majd elpirult, majd elhalványult.“

Vonás ez a Nibelungen-ben, mely a nyers erő eszméjével társulva egyelőre a lovagiasságot eredményezte, de egyszersmind a lassu fejlődés fokozatain a barbárság fölözslását siettetette. A barbár, ki először hajlott meg a nő előtt csupán azon oknál fogva, mert az gyöngébb léte daczára is valami kimagyarázhatlan szellemi minémüség birtokosa, megnyitotta az utat a nyers erő elvének a pusztulására s egy emberiesebb állapotnak a fölvirágzására.

Valami magasztos és megfoghatlan is az a fönség, mely oly nőnek lényét környezi, ki nemének mind testi, mind lelki kellemeivel ékeskedik; s azért, ha van, ami a szellemnek a nyers erő fölötti fönsőbbségét képviselheti, úgy nem más az, mint a nő. Már a régi görögök, midőn mégis szemmel láthatólag és emberi testben akarták kifejezni azon gyöngéd finomulást, melyet a szellemi dolgokkal való foglalkozás ad a léleknek, képzelmökkel a legszebb női lényeket alkották meg, kiket muzsáknak neveztek. A bölcseség védnemtője is a szőke haju és kék szemű istennő Athena volt. Nincs is szellemi fönség az emberi életben nő nélkül. Vegyéttek el az emberiségből a nőt és kopárrá teszitek azt mint a kőszikla, mely semmi szépet, semmi magasztost nem fog többé termelni. A férfi emberi testbe öltözött hétköznap; a nő szemmel látható ünnep: amaz megtanithat mindarra, amit tudnod kell, de hinni csak emez által vagyunk képesek. Virgilius férfiúi szelleme is csak a poklon és tisztuló helyen át vezethette Dantét, míg a mennyországba csak úgy juthatott, hogy Beatrice karolta föl. S ugyan mondjuk meg, hogy nincs-e valami benső szellemi összefüggés a hit és a nő között? Mint a hit a még szemmel nem látható jövődében nyugszik, úgy nem a nő-e az, aki élő jövődője a társadalomnak? Lehetett-e a kornak, amely hinni tudott, a nőiséget föl nem magasztalni s viszont lehet-e a nőt igazán be-

csülni s nem hinni? oly kérdés, melynek első felére igenael, a másodikra pedig nemmel felel a Divina commedia.

Mint magáról e nagy költeményről leolvashatjuk, azon században, melyben ez született, nem is ismeretek valami nagyobb fontosságú dolgot, mint a jövődöt és a nőt. Meglehet, hogy e századokat sokan úgy tekinték, mint valami pangás és megállapodás idejét, a mennyiben talán oly dolgok körül nem mutathat föl előhaladást, amelyek a mi mostani gondolkodásunk és inyünk szerint valók volnának. Azonban jegyezzük meg, hogy a műveltség összfogalma annyi sok mindenféle tényezőtől áll, hogy nincs korszak vagy nemzet, melynek az mind birtokában volna. Az emberek a műveltség elemei közül hol erre, hol arra a dologra szokták a figyelmeket fordítani, azt minden oldalról meghányják-vetik, míg egészen tökélyre nem fejlesztik s akkor látnak ismét ahhoz, amit talán addig el is hanyagoltak. Megvalljuk, hogy a korszak is, melyben a Divina commedia termett talán, semmit sem legyintett azon dolgokon, melyeken meg most a mi elménk fáradozik, de adott az emberiség műveltségébe két teljesen kialakított eszmét, u. m. a jövődön alapuló beléletet és az erkölcsi értelemben vett nőt.

A beléletnek és a földöntuli jövődöre való kilátásnak némi nyomaira már a legrégebbi népeknél is találunk. A vadaknak is szokása a meghalt mellé fegyvereit és egyéb kedves tárgyait oda tenni, mi megmagyarázhatlan volna másból, mint azon föltétből, hogy a viszony a jószág és a tulajdonos közt valahogy nem egészen szünt meg. A görög-római világ is sejtett valami jövődöt az élet után. Míg tehát egyéb korszakok figyelme közönyesebb volt ezen sajátságos lelki állapot iránt s inkább más holmi dolgok körül fejtette ki tevékenységét, addig a Divina commedia kora különösen ezt karolta föl. Mi vár az emberre a halál utáni jövődöben, kérdés vala, melynek a megoldását mindenki kereste. Mivel pedig az erkölcsi igazságszolgáltatás érzete egyformán valami jutalomra vagy büntetésre nyitott kilátást, következnie kellett, hogy a jövődö már ez életre is kihatott s az ember összes szellemi képességét az erkölcsi nemesülés valóítására terelte. Mindenkinék a szive csak azt sugalta, hogy a tiszta, a tökéletes erkölcs az, mely egész megnyugvással tekinthet a jövődöre. A barbár főurak, kiket semminemű logika nem birt volna rávenni arra, hogy saját bőségükből a szükölködőknek is juttassanak, a jövődöre való kilátásból templomokat építettek, melyeknek sírboltjaiba temetkeztek és hajlékokat, hol az emberi nyomoruság enyhét talált. Bizony volt valami különös érzetet gerjesztő azon általánosan elterjedt meggyőződésben, mely kétséget kizáró hittel tekintett a jövődöre, mint ahol az erkölcsi igazságszolgáltatás elvének teljes kibonyolódásakor a legnyomorultabbakat várhatja a legfényesebb állapot s a leghatalmasabbakat a legsanyarubbkörülmény. Pedig a legemberiesebb jellemvonás ez, mint értekezésünk elején is mondók, de ily teljes kifejlődésben az emberiség előbbi századai

alatt éppen úgy nem található meg, mint az erkölcsi értelemben vett nőiség.

Napjainkban közszokássá vált a társadalmi intézvényeket vagy egyéb emberi tényeket a természet törvényeinek birói széke elé idézni s annak ítéletétől tétélezni föl a dolgok iránti helyeslésünket vagy rosszálásunkat. Ha korunknak e mértékét csak egy pillanattig is a nőiségre alkalmazzuk, az mostanában is úgy, mint bármily régen azt fogja mondani, hogy a nőnek természetes rendeltetése az anyaság, a házi kör, a gyermekek nevelése.

Aki e három szót merően anyagi értelemben veszi; aki nem képes annak eszményi jelentőségét fölfogni, arra nézve mindez megvolt már a régi görögök-nél, meg a keleti népeknél, sőt a vadaknál is. De aki ítélőtehetségének élével belátja, hogy mily másképp néz ki a környezet, a társadalom, ahol e dolgoknak lelke is van, az tudja azt is, hogy ezt a kereszténység adta az emberiségnek. Ennek a vallásnak a tárgyai közt kezdett föltűnni egy különösen kegyelt anyai alak mindjárt a katakombák üregeiben, mely kis gyermeket tartva ölében, azóta oly sok vallásos éneknek, szertartásnak, vagy ünnepnek az alapja. Az ó-kori népek szobrászati vagy irott hagyományai közt ezen jelenetnek hasonmására nem találunk. A görögök voltak ugyan az elsők, akik az emberiség fogalmát társadalmi, irodalmi és művészi értékre emelték, de még eddig az ő szobraik közt sem találtunk az anyaságnak e lelki értelmű alakjára. Bajos is olyasmit valahol megtalálni, a hol az nem létezik.

Ha kivételesen talán került is egy-két anya a hajdankor gondolkozása közepette, de nem voltak anyák, mint társadalmi tényezők, mint a gyermekek's illetőleg az emberiség érzelmi világának a megalkotói. Tegye bárki is vizsgálódása tárgyává az emberi egyedeket s bizonyosan tapasztalnia kell, hogy oly embereknek a szellemi világából, kiknek vagy anyjuk nem volt erkölcsi értelemben anya, vagy a végzet korán megfosztotta őket attól, mindig fog valami hiányzani. E valaminek hiányzását, bár könyvekből olvasva, megláthatjuk a kereszténység előtti kor emberein is. A gondolkodás, mely a nőt valami sokkal alábbvalónak tekintette, mint a férfit, nem engedte annak azon állás elfoglalását, honnét a szivek nemesülését előmozdítani lehet. De Danténak Beatricséről alkotott fogalmai tanúsítják, hogy a Divina commedia korában, már mily más volt, mily erkölcsi fönséget nyert a nőiség. Ekkor már eszményi lénynyé lett az, kinek élményeit az irodalom és művészet fölkarolta, kinek szive csodás központot képezett, mely a hozzátartozókat valami büvös lelki kötelékekkel fűzte magához, ki jóllehet önmaga a szerény házi körben mozgott, érzelme útján mégis befolyt a társadalom külső kinézésének s egyáltalán az az emberiség sorsának alakulásába.

A társadalom vagy ha úgy tetszik, az emberiség sorsának intézése eszme, mely az erkölcsi értelemben vett nőiségnek ugyszólván lelkét alkotja. Mint a mennyiségtanban az egyenlő mennyiségeket, habár külső

kinézésre nézve elütnek is egymástól, lehet alkalmazni az egyenlők helyett, ugy a nőt a legkülönbébb korszakok vagy népek emberei mindig, mint sors intézőt, mint az erkölcsi igazságszolgáltatás helyettesítőjét tekintették. „Éltünk vászna e föld hátán Asszony kéztől vetődik. S a mint angyal ez, vagy sátán, Menny vagy pokol szövődik;“ mondja hozzánk legközelebb esőleg Kisfaludy Sándor. A régi germán valkyriáknak nevezte a nőket, kiktől sorsát függeni hitte, a romai pedig parkáknak. — A görögök, ha sorsukról tudózkodtak, a delphii nőt, a pythiát keresték föl, ha pedig tetteikért lakolniok kellett, egy másik nő, a nemesis verte meg őket. — A musulmán meg sorsának végkibonyolodását mindig a paradocsomi nőekkel, a hurikkal látta összeköttetésben.

S a nőiségnek az erkölcsi igazságszolgáltatás eszméjével való ez egy jelentősége egyszersmind fölvetett elméletünknek határpontja: műveltségtörténeti trilogiánknak a befejezése. Ha kérdezzük, hogy miért volt a régi görögök szindarabjainak eljátszására szükséges három személy; ha nem tudjuk elgondolni, hogy a jelenlegi szindarabok végén miért kell a függöny végleges legördülése előtt a darabban egyenkint szereplőknek mind ott lenni, megfelel arra az élet, meg az emberiség szellemi alakulásának története, melyet fölvetett három nagy költeményünk az Iliász, a Nibelungen és a Divina commedia szerint mutattunk be.

A bennök rejlő s fönnebb kifejtetgetett eszmék a körülöttök terjedő korszakban egyenkinti szereplésüket elvégezték; most van folyamatban az összesnek föllépése.

Mint említettük, az Iliászban a polgárság, a Nibelungen-ben a katonaság, a Divina commediában a papság eszméje fejlesztette ki önmagát. Az emberiségnek e három külön alakja a jelenlegi társadalom külső kinézését együttesen alkotja, míg annak beljét az erkölcsi eszme helyettesítője, a nőiség képezi.

Mit jósoljunk az egyenkint szerepelt elemeknek ez együttes összejöveteléből? ... Vajjon a történelem óriási szindarabjainak végső fölvonásához jutottunk-e, midőn az ember társadalmi létét alkotó tényezőknek mintegy összetömörült megjelenését szemléljük?

Lehet, hogy lassankinti készülődés ez már a műveltségtörténet ezredekre terjedő s milliomok szerepléséből álló trilogiájának befejeződéséhez.

Nincs hatalmunkban megmondani az időt, mikor ez megeshet, de annyit a darabot alkotó három egyenkinti részletből kifolyólag merünk hinni, miszerint a legvégleges eredménynek nem lehet másnak lenni, mint a legemberibb valaminek vagyis az erkölcsi igazságszolgáltatásnak.

Szigligeti jellemzéséhez.

El kellett mennie neki is oda, hová színműveiben annyi embert küldött; és elment anélkül, hogy mindent elvitt volna magával!

A legszerényebb emberek egyike szállt Szigligeti-

ben a sirba és mindenestre a legszerényebb magyar író. Hű barát és biztos tanácsadó volt ő sokakra nézve és mindenkinek tudott valamit mondani, kik hozzá fordultak.

E sorok írója is sokszor igénybe vette bölcsességét. Nyáron át a „Pannonia“ udvari helyiségében, színelőadás közben nem egyszer beszélgetett vele csöndes és szerény pohár meg pipaszó mellett. Irodalom, színház, művészet és társadalom körül folyt a társalgás. A régiebb irodalom képviselőiről sok nevezetes adatot tárt fel. Bámulattal volt eltelve Kazinczy és Kölcsey iránt; ellenben nem sokat tartott Bajzáról és roszalta türelmetlenségét; elmondá, hogy, amit ő társaival együtt művelt, nem volt arravaló, hogy abból az irodalomra valami haszon háramoljék. Érdemeit bizonyos határig kétségbevonni nem akarta, hanem egyáltalán nem tartá alkalmasnak a vezérszerepre s főleg az irodalom vezetésére. Terrorizálta — ugymond — az egész irodalmat s kiméretlenül ledorongolt oly tehetségeket, kik ha nem többet, annyit mint ő, bizonyára tettek volna. Érezte magában azt, hogyha ő, mint nagyon középszerű tehetség, nem tartja magát keményen s külső eszközökkel nem utasítja vissza azt, mit mások szellemviláguk terméke gyanánt a külvilágnak átadtak: előbb-utóbb maga kerül abba a helyzetbe, hol aztán a legkönnyebb módon bánnak el vele és ütök el a vezérségtől. Szellemileg — végzé Szigligeti — mentől — kevesebbet produkált; és ha kritikai működését komoly bírálat alá vesse, meg fogunk győződni, hogy vajmi csekély s jelentéktelen tényezővé sülyed alá az a megelőző kor termékenyítő és világot gyújtó nagy törekvéseihez képest szintugy mint az utána következett Erdélyi János műbölcséleti dolgozataival szemben. — Ime Szigligeti Bajzáról. — Egyik művemben magam is e felfogás alapján batorkodtam véleményt mondani róla; és midőn aztán e művem megjelenése után röviddel egy dicsőítő és magasztaló czikk jelent meg Bajzáról, azzal annyival kevésbé törődtem, mivel egészen független, minden célzatosságtól és önérdektől ment ítéletemnek egy oly iró adott szentesítést mint Szigligeti.

Érdekes és rendkívül tanulságos volt Szigligeti hallgatni, midőn dramaturgi működéséről beszélt. Már azelőtt, még színműírói pályája kezdetén, tapasztalhatta, hogy mily sokan törekednek arra a kitüntetésre, melynek alapján műveket a színpadon előadásra láthatni alkalmat nyitva. Többek között egy kortársát nevezé meg, ki borura derűre irta a színműveket, míg utóbb aztán egyik kísérletét csakugyan előadták a nemzeti színházban. A darab, igen természetesen kudarcot vallott, mi ismét annyira elkeseríté íróját, hogy az legott az előadás után utra kelt és gyalog ment haza Bihar megyébe télviz idején.

Az apró- és modern szellemben vett nagyemberek hiusága és becsvágya itt ritt ki legszembeötlőbben. Százankint fordultak hozzá, hogy műveket színrehozassa. Sok ember halálos ellenségévé vált amiatt, hogy kénytelen vala szép módjával visszaküldeni a darabot. Aztán hány színművet és eredeti vigjátékot nem állított

ő lábra és elmondhatni hogy az ő embersége nélkül alig láthattunk volna a nemzeti színházban más valakitől mint Szigliget től eredeti művet. E részben olyan volt ő mint ama híres művész, ki egy pár ecsetvonással a leggyarlóbb mázolatot is műalkotássá változtatta át. Sokszor nevetett sokszor haragudott a miatt, hogy minduntalan a szennyes kimosására kell vállalkoznia; hanem mégis megtevé, mivel később, ha már a színpadon is látta, örvendett az új vendégnek.

Különösnek találta, hogy oly irók is zaklatták művek színrehozatala végett, kik más téren már szép sikert arattak vala, sőt bizonyos elsőséget követeltek magoknak! Nem egy költőt, író, fordítót nevezett meg, kik csak később kezdék belátni, hogy színművet írni nem tudnak s utóbb aztán más irodalmi hatáskört kerestek magoknak. A színpad dicsősége, ha nem igazi remekségen alapul, muló dicsőség, igaz; de mégis azért kapnak oly mohón rajta, mivel közvetlen, élő, tetszelgő, külsőségekkel összekötött s az ilyen az embereket leginkább kielégíti. Mit is törődik az írói sereg nagyobb része a mű erkölcsi értékével, valódi műveltségi irányának szépészeti becsével? Még jó, ha nem unalmas s a hiúság meg kenyérkereset leghálásabb tért s tápot a színpadon lel.

Szigligeti bevallá, hogy más pályán nem boldogult volna. A nagy gondolatok, a nagyszabásu mondatok és eszmék embere nem volt, gyorsfolyásu patakhoz hasonlított működése, mely mindenfelé jótékony hatást gyakorol. Aztán színészettel kezdvén, nem hitte, hogy a pusztá olvasmány oly hatást gyakoroljon mint az élőszóval előadott dráma. Nem csekélyelte az irodalom egyéb ágait sem, de a színirodalomnak adta az elsőséget és más téren egész híján is volt az erőnek, mely színművei irásánál csak ritkán hagyta el. Mindig szép vonásaként fog tündökölni, hogy egyébként, mint ami, látszani nem akart. Azt tartá, hogy két urnak egyszerre szolgálni nem lehet. Ő csak a színirodalomnak volt munkása; s engedje az ég, hogy a magyar irodalomnak minden szakban ily kiváló munkásai legyenek.

Vajda Viktor.

Az arczkép.*)

— Ballada. —

Ó szomszédnő, hol a lányod,
Hol a lányod, mondd nekem?
„Tengerparton vőlegényét
Várja boldog gyermekem!”

Zajg a tenger, zúg a tenger,
Hogy dobálja a hajót!
Soh' sem ér a kikötőbe,
Imádkozzunk, esdve jót!...

*) Fölvastatott a Kísfaludy-társaságban. Szerk.

Ó! szomszédnő, hol a lányod,
Hol a lányod, mondd nekem?
„Tengerparton bontott hajjal,
Ott ül búsan gyermekem.

Várja, várja vőlegényét
Bárha tudja, soh' sem jó,
A fővényben rajzolgatva
Ugy találja az idő.

Rajzolgatja egy kis galylyal
Az elhunyt ajkát, szemét,
Ó csak egyszer, bár fővényben
Szép vonásit lássa még!

S hogyha csendes szél elfujja
A kezdett vonásokat:
Akkor ismét újra kezdi,
Ujra kezdi — s fölkaczag!”

Ó szomszédnő, hol a lányod,
Hol a lányod, mondd nekem?
„A tengerben mélyen alszik
Az én kedves gyermekem!

A fővényben eltalálta
Az elhunyt ajkát, szemét,
Késő estig ült mellette,
Soh' sem hagyva el helyét.

Elmerengve, sziv dobogva
Bámult, azt sem tudva meg:
Csendes árral, nagy vízárral
A dagály hogy közeleg.

Nézte, nézte, hosszan nézte
Az elhunyt ajkát, szemét,
Mig a vízben elmosódott
Mindörökre lány s a kép!

A tengerben mélyen alszik
Az én kedves gyermekem,
Képe mellett boldog ő, de
Jaj szívemnek, jaj nekem!

Majthényi Flóra.

Az étművész.

Irta Börne L.

(Vége.)

Ez optikai eljárást nem Haller physiognomiájából tanulta, hanem több európai udvaron, hol a fejedelmek szemeket és füleiket egész egy kis nyilásig összehúzzák, vagy — mi a számításban egyre megy — hol kevés udvaronc lát és hall, hogy érthetőbben kivigye, mit a nép kíván és követel. Ő tehát ilyen udvari szemeket csinált. Mig a tál személyéhez jutott, fennhangon és sokat beszélt, elnémitandó félelmét, hasonlóan a fehér-

személyekhez égi háboru alatt. Csak látható erőlködéssel nevetett. Végre megérkezett a tál s keble szabad volt. Lemetszett egy középnagyságu darabot, melyet — mielőtt a tálból kiemelte volna — nehányszor körülforogatott, állítólag, hogy minden oldalról megtekintse. Alapjában azonban, hogy sauce-szal minél bensőbbben átáztassa. Ezután teljesen megöntözte s ha a lé merítésekor még valami szilárd test kanálában maradt: az nehezen volt elkerülhető.

Kétségkívül eszébe ötlött ilyenkor mindig, hogy a jelenlévő angolok rossz néven vennék mély ragaszkodását a continentálrendszerhez s hogy ezeket tévedésbe ejtse, addig öntözgette lével tányérját, míg szárazföld nem volt látható. De ez nem mindig sikerült s gyakran egy egész Araráthegey mondola és mazsolából emelkedett a lédagály felé. A tészta étel elköltése alatt gondolkodó és magábaszállt volt s nem ritkán lehetett őt fájdalomosan mosolyogni látni. Ha a pudding-adag első harmadrésze eltűnt — mert minden fogásbeli adagját három részre osztotta, kicsik lévén a tényérok az egész porciót magukban foglalni — a tálat másodszor kínálhatta magának, amiben éppen semmi különös nem volt. Harmadszor azonban már cselhez folyamodott, megszólítván a pinczért, hogy csak egy kis lét akar meríteni. Ide csalván azonban kinevette s a maradékot összekaparította.

Csak német philiszterek képesek nagy embert csodálni, anélkül hogy szeretnék. Hogy nagy emberek egyszersmind mindig jók is, azt művésznünk több szép vonásban feltüntette. Soha egy kérést feltétlenül vissza nem utasított; ha nem teljesíthette, legalább reményt adott. Ha a pinczér kínálta valami tállal, melyet sok elfoglaltatása miatt visszautasítani volt kénytelen, azt mondta: most nem, barátom, hanem később! Lágy szívének egy megható vonása volt a következő: egy ebéd alkalmával, a pecsenye és csemege között, ismételve elébe tették a levest, mert a pinczér hátulról összetévesztette egy vendéggel, ki ép most lépett a terembe s ült asztalhoz. Nemes művésznünk, hogy a pinczért a szégyen és a vendéglős szemrehányásai elől megmentse, oly nagylelkű volt, miszerint a levest megette, mintha saját számára lett volna rendelve. De mindenben kitűnő volt. Így nem osztozkodott a legtöbb vendég azon neveltlenségben, hogy a nagy rákokat kiválasztván a kisebbeket a tálban hagyták — ő a kicsiket is kivette... Azon lábra kapott neveltséges szokással, hogy a pástomba felülről behatoljon le és így mintegy házba kénytelen járjon át, elszántan daczolt. Ő czélszerűbben két oldalnyílást vájt egymással szemben. Az előajtón bedugta kanalát s a négy lábú és szárnyas vadakat a hátsó ajtó felé kergette, hol őket könnyen elfogta... Nem volt párja azon ügyességnek, melylyel a fogolyfejet szétbontotta... Egy ritka nagyságu remek csukát maga elé fektetett, úgy hogy a hal csak középtestével saját tányérját fedezte, fejével azonban jobb, farkával pedig bal szomszédjának tányérján is tulnyult, ami igen imponans látványt nyújtott.

Csodálkozni fog az ember, ha hallja, hogy művé-

szünk a különféle pecsenyefajokból csak közönséges sokat evett, holott mindenütt tudják, hogy az étkek ezen nemei szakértők előtt nagy tekintélynek örvendenek. De a mester mindenütt új utat tör magának és valamint ő maga utánozhatlan volt, úgy soha nem is utánozott senkit. Mint mondtuk, a pecsenyét csak műkedvelőleg ette s felhasználta az ezáltal nyert szabad időt, hogy a csemege (dessert) méltóan elkészülhessen. Erről egy egész új elméletet állított fel, mely által az egész eddigi rendszer halomra döntetik. Igyekezni fogok, hogy művésznünk új theoriáját tiszta világításba helyezzem és csodálkozni fog mindenki, hogy a csemegeről valott hamis nézet oly sok századon keresztül tarthatta magát.

József Aegyptomban, kit olvasóim ha nem is a bibliából, de mindenbizonygyal Mehul operájából ismernek, a termékenység éveiben gondoskodott a jövő évek éhszükségéről és mint jó államgazdász, elesékkamrákat építtetett. Nem tudom, hogy művésznünk egy Potiphár asszony irányában oly szigorúan viselte volna-e magát, mint a szűz József? de a nemzetgazdaságban nem maradt Rahel fia megett. Neki sem okozván az asztalnál bőség aggályokat, a hét sovány délutáni órákra gondolt s megtette intézkedéseit. Egy szerencsés körülmény, Moszkva égése, sokat tett, hogy a bölcsesség utjára vezesse.

Művésznünk az örökké emlékezetes években — 1814 és 1815-ben — a jó ügyért harczolt és egy diesteljes szabadságharczából zsákmányul hazájába hozta a helyes nézetet a kölni székesegyházról, a hepp-heppet és a nyelvtisztaságot. Ő volt az, ki azon indítványt tette, miszerint a szövetséges gyűlés addig ne jöjjön össze, míg a kölni székesegyház fel nem építtetik, hogy abban aztán helyet foglalhasson; és csak sajnálhatja minden barátja a német hazának, hogy ez indítvány nem valósított meg s a szövetségi congressus elébb összeült. Ő volt az, ki a zsidóüldözéseket lendületbe hozta a szabadság-egyenlőség terjesztése kedvéért; és neki köszönhető, hogy a nyelvtisztítók szektája immár mindenütt gyarapodik. Valamennyi francia szót tulkergetett a Rajnán s maga a lágy dessert sem menekülhetett gyűlölete elől; e helyett „Nachtisch“-nek nevezte. „Nachtisch“! Ha az ember a szavak eredetei jelentősége után fürkészne, könnyű volna a dolgok minőségével tisztában lenni! Mit tesz „Nachtisch“ („asztal utáni étel,?) „Nachtisch“ jelenti azon eledelt, mely nem asztal-nál, hanem asztal után emésztetik meg. Művésznünk tehát a második párisi béke után nem volt kétségben az iránt, mit neki mint német embernek tenni kötelessége parancsolt: a „dessert“-et vagy „Nachtisch“-t ebéd után ette. Hogy azonban az új institúció minél erősebb gyökeret verjen, históriai alapra fektette. Csemegejét tehát mint a többi vendégek még ebédnél megette; megtörténné azonban ez tányérját másodszor is felhalmozta lepénynyel és gyümölcsessel, a pinczér által szobájába vitette, hogy a délutáni órákban eltemesse.

Hibák úgy mint előnyök, gonoszságok mint erények, igazságok mint tévedések kapocsban vannak és

egymáshoz vonzódnak. Művésznünk ennek új bizonyítványát adta. Alighogy a csemege rendeltetéséről némi világosság merült fel agyában, tovább ment az új felfedezés pályáján, a rendszert kiképezte és alkalmazta az élet más viszonyaira is. Hogy az asztalkendőt — megkülönböztetve magát a többi vendégektől — állá alatt megkötötte, engem meg nem lephetett, mert ily férfitől nem várhatni mást, minthogy a régi szokást, mellényt és nadrágot kimélni, megtartandja. Hogy azonban nevezett asztalkendőt, mely az étkezés tolongása közben leszokott esni, akkor is nyakához erősítette, midőn már a csemege jött s a többi vendégek asztalkendőjüket félre tették: nem kerülhette ki figyelmemet. Mindjárt gondoltam, ezalatt rejlik valami — és csakugyan rejlett valami alatta, mint azonnal ki fog derülni. Az egész étkezés alatt ugyanis — valahányszor foglalatosságai engedték — jobb kezével az asztalkendő megett játszadozott; gyakran előhuzta, mutatva, hogy üres. Ezáltal hozzászoktatta a nézőket a látványhoz, úgy hogy végre már oda sem néztek. Mikor a csemege jött, maga elé tett egy darab kenyeret, melyből a tortához csak néhány morzsát evett. A kenyérdarabbal asztalkendőjén illedelmes tótágasokat tétetett, aztán zsebkendőjét huzta elő s azt roppant lármával igénybe vette. Ebben szerencsésen a bűvészeket utánozta, kik — ha valami nagyban török a fejüket — a nézőkfüleinek iparkodnak foglalatosságot adni. Résen voltam. Keze a kenyérdarabbal gyorsan a kendő megett termelt, innét pedig a kenyeret észrevétlenül zsebébe csusztatta; mik után zsebkendőjét megint eltette. Ily módon sok körtvét zsebébe praktizált; ámbár ez utóbbi darabot már Pinetti is előadta. Így alkalmazta művésznünk a csemege theoriáját más gyomorszükségekre is!

De, az emberi természet soha sem tökéletes! A legnagyobb embereknek megvannak gyengéi; s művésznünk sem volt egészen ment tőlük. Tegnap rosz kedvemben következőket irtam naplomba: „Bármily okos gazdasszony legyen is egy nő, csakis a konyhához ért; a pincze — hogy magamat gyengéden és architektorice fejezzem ki — eszén alul van.“ E megjegyzés Staël asszonyt illette; de találóbban alkalmazhattam volna étművésznünkre. A borokról alig voltak ismeretei és csak néhány pohárral ivott. De ezen gyengéjét ellensúlyozta azon szivjósággal, hogy eltitkolva miszerint bor nem izlik neki, mi a vendéglőst bánthatta volna, a hátramaradt üvegeket csemegéjével együtt szobájába vitette, hol a bort valószínűleg titokban kiöntötte.

Napoleon visszatérve Oroszországból, így szólt: „A fenségtől csak egy lépés a nevetségesig.“ A pinczerek, kik étművésznünket kiszolgálták, megtették e lépést és nevetségesnek találták ennek művészeti nézeteit. Nemcsak ezen tudatlanságukért voltak sajnálandók, hanem leginkább azért, hogy valamit nevetségesnek találtak és még sem volt szabad nevetniök. Nem nézhettem legbensőbb részvét nélkül, mint kinozzák magukat e szegény emberek, hogy arcuk vonaglásait elrejtésük és azon illendőséget megtartsák, melyet minden vendég követelhet egy loyális pinczértől.

V. V.

Előre tudtam...

Előre tudtam, hogy feledsz!
Szerelmed mint futó mosoly,
Mogorva sorsom ajkain
Átokra kékül — szétfoszol!

Tudtam, hogy átkom mint lidércz
Lenyűgöz, lelkem megveri;
Elöttem állt a szörnyűkép
De én, óh nem hittem neki!

Hisz ingó, forró kebleden
Oly édes kedves volt a lét,
Örök idő a perez nekem,
Amelyben ott pihenheték.

S a sirig tartó hosszú kin,
Amit a sors reám kimért,
Csak könnyű semmiség, parány
Egy pereznyi boldogságomért!...

Földváry István.

Giardinetto.

Budapest, márczius 25.

Egy kis bibliográfia.

Megjelent, de hogy is ne jelent volna meg, ha már annyi idő óta igérik: A páthy „Anyagi és alaki váltójogának II. része. Eljárás.“

A l a k i rész vagy e l j á r á s, az mindegy és jogász szempontról ugyanaz. De komikus az ethimologia, mert az „anyagi és alaki váltójog“ I. része az anyagi lévén, ha szerző a címet a II. részben ki akarja meríteni, annak neve okvetlen a l a k i r é s z lesz s nem — eljárás. Különös e l j á r á s!

*

V a s G e r e b e n adomái között fölemliti valahol, hogy egy ügyvéd valakit „tekin tetes“ czimrel akarván megtisztelni, azt „tettes“ czimre abbreviálta. Most Apáthy akarja magát azon adoma hősévé tenni: a „tekin tetes törvényszék“ megszólításban az „eljárás“ akárhányszor rövidit ekkép, hogy „tettes törvényszék.“

*

Furcsa fenyítő bíróság volna, hol a vádlott tettes, az ügyész is tettes, sőt a bíraks a törvényszéki elnök is tettesek.

*

A bécsi sajtóban megjelent: „Gulasch.“ Hitvallása: Ein pikantes wiener Frühstück. Az a „Gulasch“ pedig nem akar más lenni, mint a mi „gulyás“-unk. Egy turista barátunk Párisban is látott már ilyes kiíratot: — gouillache.

*

Az olcsóságban soha annyi superlativust, mint néhány politikai lapban. Legolcsóbb politikai napi lap, a magyar lapok közül, a Huszár-csiny („Budapest,“) valamint legolcsóbb a „Nemzeti hírlap,“ legolcsóbb még a „Közvélemény“ és megindul most az „Uj budapesti

napilap," mely szintén legolesőbb. Hanem fatális dolog, hogy ennek első száma, april elején akar megjelenni.

*

Ez már nem bibliografia, sem hírlapirodalom.

A népszínházban a kornevilli harangokat huzzák.

Mi leginkább mérvadó a dalmüvecske dallamosságára nézve?

A kerepesi-ut széltében-hosszában dúdolnak előadás után egyes áriákat az új operettekből.

Soha kellemesebb csengésű harangokat.

A s ú g ó.

(Karezolat.)

Csak ő neki nem jut mi se' — csak őt nem veszi észre senki se' — A közönség megtapsolja a hőst: virágzapor hull a primadonna lábaihoz; lelkesülten hívják ki a szerzőt, (ha jelen van;) még a dekoratorknak is kijut olykor a dicsőségből: csak ő nem jut eszébe senkinek. Pedig nagy ám ő a hatalmasságok között, kezében tartván mindannyiak sikerét. Nélküle a hős monológja galimathiasz volna; a primadonna éneke hanghalmaz; a szerző dicsősége o illő tehát, hogy őt is bemutassuk egyszer az olvasónak teljes hatáskörében, mert az est sikerében nem csekély része van ám neki.

A rendező megtette már kötelességét s visszavonul a kulisszák mögé; a hős is elhelyezkedett piedestálján; a népség, katonaság illető helyén áll; közönség, játékszemélyzet, kurtinahúzó ünnepélyes csendben várja a sugó csengettyűjének jeladó szavát; de ő még nem helyezkedett el odújában, még nem nyelte le a hangköszörülő malz-bonbon utolsó maradványát, addig tehát hős, népség, katonaság, kurtinahúzó, közönség megálljatok! Végre aztán hozzáfog ő is munkájához, s minő munka ez!! Már előttevaló nap átbetűz néha valóságos hieroglifákat, hogy a próbán ő miatta fennakadás ne történjék; olykor már harmadjára sugja végig az előadást ugyanazon napon, ami nem csekélység ám, ha megfigyeljük, mennyire igénybeveszi ez a hangot, szemet és figyelmet. Azonkívül neki ismernie kell a darab egyes momentumait s e szerint hol lassítani, hol a szenvedély kitöréséhez mérten gyorsítani beszédét; ismernie kell a játzó egyéniségét is, beszédmodora melyiknek lassabb, melyiknek gyorsabb, melyiknek elég a halk sugás, melyiknek kell jól a szájába adni a szót? Azonfelül ügyelnie kell a darabban előforduló énekrészekre, s már jó eleve jelt adni a zenekarnak. Leginkább igénybeveszi ügyességét azonban a darab azon része, hol a dialogok gyorsan váltják egymást, ilyenkor egy hibás ujjmutatás gyakran azt eredményezi, hogy három is elmondja a negyedik mondókáját, csak az illető nem. S ilyenkor — meg máskor is őt okolják a fiaszó miatt. Hát még mikor a darab valamelyik szereplője hirtelen rosszul lesz, s e miatt más darabot rántanak elő; no, még csak akkor kell aztán

kimutatni virtuozitását, van is ilyenkor fohászokodás az egyszeri francia színészneként, ki többet bizott istenben, mint a sugóban és emlékezetében, s előadás előtt rendesen elmondta fohászokodását: „Mon dieu, faites moi la grâce de bien savoir mon rôle!“ — Ilyenkor aztán a sugó is részesül figyelemben — még pedig gyakran igenis nagy figyelemben. — Majd elnyelik szemekkel szegényt, s a darab végén hálás kézszerítésekben részesül. Az is igen próbára teszi ügyességét, ha kezdő színész lép föl. Hátha még a mellé lámpalázbán is szenved? Az ilyen rendesen jól betanulja szerepét, s nem igen hallgat a sugóra, sőt ez zavarja is, míg egyszer aztán, se lát, se hall, elakad s átkozza a sugói intézményt! Egészen másként áll a dolog a gyakorlott színészszel szemközt, aki nagyon is ki tudja zsákmányolni ez üdvös intézményt. Ezt már nem kell féltetni, habár néha azt sem tudja: mi lesz szerepének a vége, vagy mit is játszik ő tulajdonképen? De éles szeme, otthoniassága a szinpadon, kirántja a hinárból, és ha a megsugott készlet kifogyott, ő könnyen segít magán, pl. jól meghuzza az utolsó szót, oldaltekintetet vet az odú felé, vagy megtoldja mondókáját egy pár oda nem tartozó szóval, ami mind meg annyi figyelmeztetés; hogy: „no, sugd már tovább!“

Hogy ilyenkor komikus esetek is fejlődhetnek ki, bizonyítja az egyszeri színész esete, kinek, miután szemrehányásokat tőn nevének, zokognia kellett volna, mit a sugó e szavakkal adott tudtára: „zokogni kezd“, ezt ő mondókájához tartozónak vélvén, sajnálkozó, ijedt képpel néz nevére e szavakkal: „zokogni kezd“, Ami persze annak eszébe sem volt, s a baklövésen zokogás helyett elmosolyogta magát, mire a közönség is óriási hahotában tört ki.

Az t—i színháznak is volt egy sugója, akit az isten is annak teremtett. Alig négy láb emberke (tehát kis helyen könnyen elfért) apró villogó szemekkel (mire nagy szükség van a szerepjelzéseknél) és éles szappan hanggal, aki ezen tulajdonok mellett arról volt nevezetes, hogy imádta Shakespearet és a shakespearei darabok előadásánál ő is testtel, lélekkel játszott. Történt, hogy Molnár György Richardban volt vendégszereplendő, hol is e szavakkal jön ki:

„Én, ki a báj fönsége nélkül

Ferdén, félszegül jöttem a világra.“

Emberkénk e szónál: „ferdén“ felkapja jobb vállát, e szónál: „félszegül“ elrántja száját csaknem a füléig, s midőn a nagy tragicus e végtelenül nevetséges arcot megpillantá, önkéntelenül is elmosolyogta magát, s szép lassan oda szólott: „engedje meg, hogy itt csak én játszsam!“ A mi derék sugónk estenkinti hatalmas buzgólkodása juttatta eszünkbe mindezt, s azt hogy meg kellene már egyszer ő róla is emlékezni, ki gyakran inkább megérdemelné a kihívást, mint a játzó.

*

Irodalmi és művészeti hírek.

— **Felhívás!*)** Berettyó-Ujfalu szomszédságában Pusztakovácsin, hazánk egyik legnevezetesebb fia, **Bessenyei György** aluszsza örök álmait. E férfiú volt az, kinek működése a múlt század második felében új életre költötte hazánkban a szellemi erők tevékenységét, hogy az többé meg nem szünve, hatalmas fejlődésnek induljon. E férfiú volt az, ki nélkül Kazinczyk s Széchenyiek aligha jöhettek volna létre s kit a magyar művelődéstörténelem az újabb kor atyjának, Mózsesének tekint.

Az utókor a rohamos szellemi munka közepette, midőn századok mulasztásait s balsors okozta csapásait kellett rövid idő alatt helyreépítenni, megfélekedezett kegyeletes kötelességéről. Az apostol még ma is jeltelen hantok alatt nyugszik.

Mi alulírtak örvendetes kötelességünknek tekintjük tehetségünk szerint közreműködni a kegyelet ezen adójának meghozásában s miután meg vagyunk győződve, hogy az összes haza minden művelt polgára örömmel vesz részt a munkában, hogy a nagy **Bessenyei György** számára hozzá méltó emlék alkottassék, felhívjuk polgártársainkat, sziveskedjenek e célból a gyűjtő iven, mentől számosabb áldozatkész résztvevőt megnyerni az ügynek, s a kezeikhez befojtot összegeket Zsiday László urhoz, mint a „**Bessenyei-bizottság**“ pénztárnokához B.-Ujfaluba beküldeni!

Berettyó-Ujfalu, (Biharmegye) 1878. márcz. hó 8.

Bakos József ref. lelkész. Bessenyei László földb. Beöthy Andor Biharmegye alispánja. Beöthy Vincze s. szolgabíró. Csanak József. Csapó Dezső. Dengi János gymn. tanár s a „Déliab“ szerk. Descherolles, Kruspér Sándor földb. Br. Döry József Biharmegye főispánja. Dus László a „Szabadság“ szerk. György Aladár. Gyulai László ref. lelkész. Hegyessy Márton országgy. képviselő. Hügel Ottó a „N.-Várad“ szerk. Dr. Károly György Hugó tanár. Karakas Lajos ügyvéd. Kerekes Gyula jegyző. Kiss Elek szolgabíró. Komlósy Arthur ügyvéd. Kránczly Sándor megyei orvos. Lovy Albert. Márki Sándor réal tanár. Medzihradsky Miksa kir. albiró. K. Nagy Sándor ügyvéd. Némethy Lajos ref. lelkész. Dr. Oláh Gyula kir. tanfelügyelő. Osváth Imre. Id. Osváth Pál Ötvös Károly jegyző. Pallovics Ignác jegyző. Rádl Ödön ügyvéd. Révész Bálint kir. tanácsos és szuperintendens. Dr. Rómer Flóris Ferencz n.-várad kanonok. Szana Tamás a „Petőfi-társaság“ titk. Riskó Sándor a „Bihar“ szerk. Ritoók Zsigmond ügyvéd. Dr. Reichemberger Fülöp orvos. Rácz Mihály Nagy-Várad város főjegyzője. Szathmári Károly, a „Debreczen“ szerk. Szél Farkas kir. törv. bír. Szél Kálmán ref. lelkész.

*) E felhívást a napokban küldi szét a „Bessenyei-emlék“ „állandó működő bizottsága.“

Simonffy Imre kir. tanácsos és Debreczen város polgármestere. Tardy Sándor földb. Trajánovics Ágoston gyógyszerész és iskolaszéki elnök. Vattay Géza szolgabíró. Dr. Závodszy (Széchy) Károly az „Ellenőr“ s. szerk.

Az „állandó működő bizottság“: Id. Embert Károly ref. lelkész, b. elnök. Ifj. Habókay József ügyvéd. Haranghy Bálint mérnök. Juhos Ferencz jegyző. Zsiday László jegyző, b. pénztárnok. Vass Jenő a „Sárrét“ szerk. b. jegyző.

Az „Uj budapesti napilap“ első száma ápril hó 2-án fog megjelenni; azok, kik reá előfizetni akarnak, kéretnek lakcímkök pontos kiírására, nehogy a szétküldésben akadály történjék.

A csók könyve című érdekes munkára, melyet Dengi János irt, a megrendelési ivenk mai számunkhoz vannak mellékelve. Felhívjuk reá a közönség s különösen a hölgyek figyelmét már csak azért is, mivel ilyen munka még eddig sem magyar, sem más nyelven meg nem jelent. Megrendelési ivenkkel kívánatra szerkesztőségünk is szolgálhat.

— **A „Hölgyek lapja“** — az irodalom terén páratlan dolgot követett el. Előfizetési felhívásában azt ígerte, hogy havonként egyik száma a szövegbe nyomott s Párisban készült divatképekkel, ábrákkal és munkarajzokkal fog megjelenni. És ime, a lapra az előfizetők tömegesen érkezvén, az új szerkesztő akként váltá be ígérését, hogy havonként nem egy oly párisi képes számot adott, hanem havonként négyet, vagyis a lap minden száma ekként jelent meg. Ez eddigelé páratlan eset. Az előfizetők kedvesen lettek meglepve, s legalább a „Hölgyek Lapja“ most elmondhatja, hogy a legfényesebb és egyetlen képekkel hetenként megjelenő szépirodalmi és divatlap. A Bazárok tudvalevőleg két hetesek. — A lap élénk, tarka és szellemdus, adja ugyan a párisi divatot, de a magyar izléshez és igényekhez egyszerűsíti azt. — A lapra elő lehet fizetni bármely hónap elsejétől kezdve évnegyedre 3 frittal, mely a szerkesztő Milassin Vilmoshoz küldendő Budapest IV. rózsatér 4. A lappal össze van kötve a szépirodalmi csarnok“ regény folyóirat, melyből két hetenként jelen meg egy könyv, s közli a legkitünőbb francia regényeket. Ezen csarnok előfizetési ára évnegyedre 1 firt. 50 kr.; a lap előfizetői azonban a csarnokot évnegyedenként kapják 1 firtért s ezenkívüli rendkívüli kedvezményül legujabb 70 regény között válogathatnak, melyek közül bármelyiket a bolti árnál 50—80% árleengedéssel s minden hangjegyet 25% árleengedéssel kaphatnak meg s kaphatnak még fényes műlapokat is.

A „Bolond Istók“ az új humoristicus (vagy inkább satyricus) hetilap, közelebbi száma új címlappal jelent meg. Tartalom változatos és érdekes s minden közleménye az élces szerkesztő (Don Pedró) ügyességéről tanuskodik. Ajánljuk a közönség figyelmébe.

Keleti postagalamb.

Az állig fölfegyverkezett béke napjait éljük. A berlini congressus hajótörést szenvedettnek tekinthető. Anglia ugyanis azon biztosítást akarta kapni Oroszországtól, hogy a san-stefanoi orosz-török békeszerződést egész terjedelmében külön is be terjeszti a congressuson. Van azonban ezen arany tintával pergamentre irt béke szerződésben két pont, melyet nebántsvirágnak kíván tekintetni Oroszország. Az egyik a román Bessarabiának a Dobrudsával való kicserélése, a másik Armenia annectálása. Természetes, hogy Angliának különösen ez utóbbi ellen volna kifogása; és minthogy birodalmunk külügyére Andrassy gróf Angliát e követelményében támogatni nem hajlandó, Oroszország pedig Nagy-Britania kívánságának épen ellene is szegül, a st-jamesi cabinet nem akar többé résztvenni a berlini congressuson, példáját követik Francia- és Olaszország is.

Birodalmunk érdekeit azonban akár egy congressuson akár azon kívül, de minden esetre biztosítani kell. Andrassy gr. evégre készülteket is tesz. Oroszország ezt tudja és minthogy nagyon is érdekében áll, hogy Németország mellett birodalmunkkal is jó lábon maradjon, hogy Angliával aztán annak rendje szerént elbáncshasson, Gorcsakoff sietve Bécsbe küldte a keleti kérdés fölülmulhatlan intrikusát Ignatiew tábornokot, hogy Andrassyval alkudozzék. Belügyérünkben azonban emberére talált és ismert ravaszsága Andrassyval szemben mit sem fog használni; nemsokára megtudjuk, van-e lehetőség a san-stefanoi szerződésnek érdekeinket sértő pontjait békés uton megváltoztatni, vagy sem. Ez utóbbi esetre készen tartja külügyérünk a de legatiók által részére megszavazott 60 millió frnyi összeget.

Különben történt a keleten még egy említésre méltó esemény. Az oroszok bevonultak Konstantinápolyba. No, nem egészen úgy, mint ők álmodták, a németek párisi bevonulása mintájára de azért a körülményekhez képest elég jelentőséggel. Ugyanis Miklós nagyherceg tette tiszteletét Abdul Hamid szultánnál a Dolma-Bagdse palotában, mely egy órai látogatását a nagyur egy negyedóraig tartóval viszonzott. A szultán kíséretében volt Plevna hős védője Osman pasa is, ki orosz fogságából már visszatért és a szultán által diszkarddal és az Ozmán renddel tüntettetett ki.

Nem rég Bujukderébe egy orosz „Eryklik“ nevű hajó jött megrakva torpedókkal, melyekkel az oroszok a Bosporusz tengerszorosát, mely Bujukderénél csak 900 méter széles, kívánják hozzáférhetlenné tenni. Az angolok tiltakozására e merénylet elmaradt; azonban ki tudja; ami késik nem mulik.

K Ü L F Ö L D.

— **Németország** alkanczellárja és egyszersmind porosz miniszterelnök Stolberg-Wernigerode Ottó gr. lett. — **XIII. Leo pápa** a czárral tudatta trónraléptét, a válasz tiszteletteljes volt. — **Reuss-Greiz** öt-négy-

szög mértföldnyi nagy hercegségnek trónörököse született. — **Rossini özvegye** szül. Pélassier f. hó 22-én Passyban lévő nyári lakában 77 éves korában elhunyt. — **A Cairoli** olasz cabinetben Corti külügyminiszterre neveztetett ki.

FÖVÁROSI HIREK.

— **Erkel Ferencz** a Tóth Ede által irt „Névtelen hősök“ című darabra készített dalművét már befejezte. **Chartres** hercege fővárosunkban időz. — **Ghika és Sturdza** hercegek, román diplomatiai ügynökök, kik jelenleg Budapesten vannak, nagyon lelkesülnek a magyar-román barátságért. — **Fraknoi Vilmos** történetirodalmi működése jutalmául a literarium stallum-ra kineveztetett.

VIDÉKI HIREK.

— **A nagyvárad** régészeti, történelmi és műipar-történelmi kiállítás tartamára a magyar államvasutak igazgatósága a személyszállításnál 33% engedménnyel, a kiállítási teherárakat pedig ingyen szállítja. — **A nagyvárad** kath. székesegyházát husvét után Romer Floris felügyelete alatt tatarozni fogják. — **Marmaros szigeten** Molnár György legközelebb vendégszerepelni fog. — **A Székesfehérvárott** vendégszerepelt Soldosné Lujza asszony tiszteletére társasvacsorát rendeztek.

A magyar tudományos akademia.

III-ik osztálya f. hó 26-án oly érdekes ülést tartott, melyről lehetlen meg nem emlékeznünk.

Konkoly Thege Miklós, ki a külföldön képezvén magát, a csillagászat terén ma már a valódi szaktudós hírnevét vívta ki magának, előterjesztést tön azon hullócsillagokról, melyek hazánkban a mult év folyamán megfigyeltettek. Hasonlóképen jelentést tett a 110. nap folt körüli észleletekről is. Dr. Kondor Gusztáv veterán tudósunk, a budai születésű Weinek László, jelenleg a lipcei csillagdánál alkalmazott hazánkfia egy, a kergueleni tud. expeditióról irt értekezését olvasta föl és a mellékleteül szolgáló 25 drb. eredeti fényképet mutatá be.

Than Károly Rik Gusztáv egy értekezését és Szily Kálmán a bajai születésű, jelenleg a párisi csillagdánál működő Schulhof Lipótról szól, ki „Az asteroidok pályának meghatározásáról“ című művével 4000 franc díjat nyert.

A csillagászat terén, ezen hazánkban eddig meglehetősen elhanyagolt tudományszakban örvendetes haladások constatálhatók, főleg mióta a csillagászat oly maecenasokat tud fölmutatni, a milyen a tudós kalocsai érsek: Haynald Lajos.

Verhovay bünpere

A fővárosi kir. törvényszék az ismert budapesti népgyűlési zavargások alkalmából lázítással vádolt Verhovay Gynla ügyében elhatározván, hogy „közcsend háborítás miatt a vizsgálati eljárás elrendeltetik, vádlott azonban szabadlábra helyezendő;“ ezen végzés első pontja ellenében Verhovay, másodika ellen pedig a kir. ügyészség föllebbezett.

A kir. tábla büntető tanácsa márczius 27-én az első bírósági ítéletet helyben hagyta; ítéletét azzal indokolván, hogy a miniszteri palota és a szabadelvű kör előtt történetekkel egyetemben vádlott beszédei és tettei a közcsendháborítás jellegével birnak, de viszont arra nincs semmi ok, mely a vizsgálati fogságot indokolná.

HELYI TÁROGATÓ.

— **Kristóf János** a helybeli róm. kath. gymnasium derék és szakképzett tanára, ki társas életünknek is egyik kedves jelensége volt, tegnap jeste jegyezte el a kedves és szeretetreméltó **Nebovidsky Matild** urhölgyet, városunk hölgyeinek egyik kiváló díszét. Kívánjuk, hogy boldogságuk oly háborítlan és állandó legyen, mint amily tiszta és mély a szerelem, mely sziveiket összeköti.

— **Ferencz Károly** főherczegért szerdán d. e. 9 órakor a kath. templomban Huzly K. prépost ur ó nsga gyászmisét czelebrált, melyen a főispán ó mlta, a polgármester ó nga, Halmágyi Lipót ó nga, Fényes László ó nga, a kir. törvényszék kir. ügyészség, járás btróság, a posta és távirda hivatal képviselői és a közös hadseregbeli s honvédségi tisztikar csaknem teljes számmal voltak jelen.

— **Az „István“** gözmalom már utnak indította a párisi világtárlaton kiállítandó 32 rendbeli készítményét. A hozzávaló diszes szekrényt Tóth István, derék asztalos iparosunk készítette.

— **Baresay Sarolta** k. a. és Blau Gy. ur hangversenye april 20-ka előtti napok valamelyikén tartatik meg, minthogy a „Korona“ szállodai terem april 20-ka körül a vásár miatt rendelkezésükre nem bocsáttathatik.

— **Hymen.** Makó István köztisztjeletben álló polgár kedves leányát, Marit, eljegyezte Ducza Lajos fővárosi távirdai tiszt, a „Távirdai Közlöny“ szerkesztője.

— **Szelvénybevéltás.** A debreczeni takarékpénztár 1877-ik évi szelvényei 34 forinttal váltatnak be.

— **Herczl Márk** Forgalmi számtanának 4-ik és 5-ik füzeté megjelent. Gyakorlati mű, világos nyelven van írva. Ajánljuk polgártársaink figyelmébe.

— **A helybeli posta nagy zavarban.** Debreczen városának két Csáky Nathalie grófnót van szerencsése kebelében birhatni; az egyik gróf Csáky Kálmán, új-honvédségi térparancsnokunk neje, a másik pedig lapunk kiadótulajdonosának gr. Csáky Alfonznak neje. Időközben mindkét nevezett hölgynek érkeztek levelei, azonban csak egy névre szolván, sokszor nem épen illetékes kezekbe kerültek, miből olykor furcsa és mulat-

ságos cserék és meglepetések jöttek létre. Jövendő félreértések kikerülésére nevezett grófnók lemondtak közöskereszt nevökről és férjeik keresztnevét is kénytelenek fölvenni, természetesen a jelző „né“ hozzáfűggesztésével.

— **Színházunk** ma zárva van. A holnapi előadásra készülnek. Bulyovszky Lilla fog föllépni legkitűnőbb szerepében a „Lecouvreur Adrienneben“. Bulyovszky Lilla régóta szerepel első rangú csillag gyanánt a valódi színművészet egén. Azonkívül ez urhölgy a művészetben a dualismust is képviseli. Volt idő, midőn ezt hibául rótták föl neki, de miután kettős minőségében is mint egyetlen kitűnőség magaslik ki, lassankint kibékültek vele, főleg miután most már, mint hazatért fecske csak a hazai színművészetnek ígerte szentelni minden erőit. Hiában, bár dicsvágyát a művelt külföld gazdagon kielégítheté, de honvágya kielégítésére képtelen volt. És így ismét mienk ő egészen a mienk fényes multjával és ragyogó jelenével együtt. Örvendünk rajta és üdvözljük őt a most már tiszta magyar művésznőt a tiszta magyar Debreczen város falai között. Lilla nevét ismeri Debreczenben minden gyermek; e nevet Csokonaink tette halhatatlanná — a Bulyovszkyné név halhatatlannítására maga vendégművésznök vállalkozott, a minék már ugyis csak az a hija van, hogy viselője még él. De éljen is sokáig!

— **Postaügy.** A H.-Böszörmény, B.-Ujváros, Hosszapályi és Sámsonba szóló postaküldemények feladási határideje f. évi ápril hó 1-én változást szenved, amennyiben az említett helyekre a jelzett időtől kezdve nem déli 12 órakor hanem d. u. 5 órakor fognak a küldemények elindítatni, a mit ahoz leendő alkalmazkodás végett a t. közönségnek tudomására hozok. Debreczen, márt. 28. A m. kir. postahivatal főnöke Mayer.

— **„Pelbárt Julesa“** című, a népszínmű diszes nevezetét bitorló férczmű saturálja jelenleg könyvpiacunkat. Szerzője Balog Imre ügyvéd és ref. egyházi számvevő. — E lim-lom színpadunkon előadásra volt szánva, azonban hála polgármesterünk ngos Simonffy Imre és a városi törvényhatóság éber szellemének, arról még idején, bár már csak a legutolsó órában leszoritattott. Pelbárt Julesa valóságos irodalmi botrányt képez, pedig először azért, mert szerzője mint egyházi hivatalnok általa magát nagyon szemetszűrőlag compromittálta, másodsor mert a darab szennyes jellemei úgy vannak föltüntetve, mint eredeti debreczeni typosok. Az első dologban szerzőt, hogy t. i. magát ne compromittálja, nem lehetett megakadályozni, mert sajtószabadságunk lévén, a trivialis szemét halmaz nyomtatásban is megjelent és uton-utfélen terjeszti dögleletes kigőzölgéseit, másrésről a repertoírról való letiltatása által legalább megfosztatott torz tartalmát illetőleg a méltányló hitellesség és a hűség bélyegétől. Sajnálatos hogy a tulajfeszített dicsvágy és öntetszelgés sokszor oly meggondo atlanságokra is képes ragadni a különben szelíd embereket is, — amelyek által hirhedtségre igen, de irigylendő hirre soha szert nem tehetnek.

KIADÓ ÉS FŐMUNKATÁRS:

GRÓF CSÁKY ALFONZ.

SZERKESZTŐ:

DENGI JÁNOS.

Megjelenik minden pénteken.

ELŐFIZETÉSI ÁR:

Egész évre	6 frt.
Fél évre	3 frt.
Negyed évre	1 frt. 50 kr.

Előfizetések, reclamációk, vidéki levelezések, talányok megfejtése, tréfák és adomák s a vegyes rovataiba szánt közlemények a kiadóhoz, a lap tartalmát illető kéziratok pedig a szerkesztőhöz küldendők.

Kiadó-hivatal: Varga-utca 2256.

Szerkesztői iroda: Szent-Anna-utca 2550.

DEBRECZEN,

NYOMATOTT A VÁROS KÖNYVNYOMDÁJÁBAN.

1878.

HETI NAPTÁR.

Márczius és Aprilis.

Havi és heti nap	Katholikus naptár	Protestáns naptár	Görög-oros naptár	Izraeliták naptára	NAP		HOLD	
					kel. o. p.	nyug. o. p.	kel. o. p.	nyug. o. p.
30 Szomb.	Angela szüz	Angyalka	18 Cyril	25 S. Pari s H.	5 44 6	25 4	27 3	4
31 Vasár.	F 4 Kornélia	F 4 Laetare	19 A 3 Chrysanth	26	5 41 6	27 4	43 4	11
1 Hétfő	Hugó püspök	Hugó	20 Job. Ser.	27	5 40 6	29 regg	este	
2 Kedd	Paulai Ferencz	Paulai Ferencz	21 Jakab ap.	28	5 38 6	30 5	10 6	24
3 Szerda	Richard	Darius	22 Vazul	29	5 36 6	31 5	24 7	35
4 Csütör.	Ambrus, Izidor	Ambrus	23 Artem	1 Nizan, Ro.	5 34 6	32 5	38 8	43
5 Péntek.	Ferrari Vincze	Iren. Abigai	24 Nicen rom.	2 Áron gy. hal.	5 32 6	34 6	0 9	55

Szerkesztőségünknel megrendelhető:

A Délibáb. I. évfolyam. Szerk. Dengi János; kiadta gr. Csáky Alfonz. Ára 4 frt.

A Falusi könyvtár. I. és II. évfolyam. Szerk. Vass Jenő és Dengi János. Ára a két évfolyamnak 2 frt. 40 kr. Egy füzet 12 kr.

Munkács ostroma. Költői beszély IV. énekben. Irta Dengi János. Ára diszkötésben 1 frt. 50 kr.

Költemények. Irta Dengi János. Ára füze 1 frt. 20 kr. Diszkötésben 2 frt. 10 kr.

SAKKTALÁNY.

Tucsny Irmától.

(Megfejtendő lóugrás szerint.)

majd si	va Könyet	de egy	ma sze	Legyen Mely	maj tett.	A mon,	Ha Jó
ze könyet	rad ja	S ha tőt,	dán gyar	rad tól.	fenn vös	em nél	*Ha Br
S ho tő,	ki ke	fa mert	me tok	lem. re	érek, Ma	be zsef	sir to
ne sir	győ Ba	át dalt,	tan mert	lyé fog.	nyu han	tot Eöt	lék a
jé lel	mat köl	jöt És	im rá	fu de	je szebb	si ni	bor néma
tök lett:	vem, to	tek melt,	Már ér	ro lem	hely is	gal sziv	tam Tán
uta el	Zeng tem,	mé fe	S meg ér	rön leg	ad bog,	szo Dalt	tok vül
Esz tok	néha Dalt	győs a	mon, S keb	vány meg	áll he	Gő halva	mat do

SZÁMREJTVÉNY.

Margulit Josefától.

23, 15, 28, 20, 19. Száraz ágon buslakodó madárka
Páradat tán vadász nyila találta.
46, 47, 48, 49, 55, 69, E világon ez a mi szép egyedül,
77, 76. Nélküle a sziv világa setét ür.
69, 4, 16, 30. Ész, ha ezzel felruházott jajbe szépi
És ha megkaphat egy tárgyat
jaj beh ég.

31, 28, 61, 41, 69, 45. Ismerni fogja mindenki
Hisz oly szépek vidékei.
41, 44. Magasan van fejünk felett.
59, 46, 17, 33, 34. Benne vagy ez — ki
Mindörökké halhatatlan lesz.
21, 41, 49, 70, 57. Ha gyáva nem érdemi e nevet
Ritkán szokott hullatni könyeket.
62, 64, 67, 61, 22, 28. Mellékeve egyik Fejérvárnak.
71, 75, 35, 50, 69, 66 74. Tudatlanról pedig eképpen szol-
lának.
38, 39, 14, 7. Élni fogsz mert élned kell!
Dicsőség ragyogjon oszlopidon!
1, 28, 25, 46, 17. Ravasz, kegyetlen ez a nép.
5, 41, 6. Ezt meg most mondottam ép!
36, 27, 65. Kitérése fájdalomainknak,
46, 54, 37 49, 51, 43, 26. Zárdák és kolostorokba vannak
9, 34, 63, 10. Ő volt ki mint kisedet ápola
És egy életet ada.
73, 72, 1, 28, 75, 7. Nyári földnek gyümölcse
Ha megsárgul keserü az ize.
1, 2, 40, 4, 67, 6, 7, 8, 9. Vezére egy nagy nemzetnek
Koszoruzza dicsőség tetteidet!
58, 37, 79, 56, 57. Nehezen esik
Ha válásnál teszik.
42, 24, 4, 49. Itt készülnek
Sok féle gépek.
78, 68, 32. Tagadó szócška.
12, 13, 28, 29, 69, 18, 3. Unalmas vagy te régi nóta
Gyűlölni tud a poéta.
21, 53, 46, 26. Róla, csak ennyi áll
Mondják: bolondra száll.
1—80. Régi népdal negyvennyolczas
Törökország oly harcziás
Megérdemi Ozmán basa
Hogy rá szoljon ez a nóta.

Megfejtési határidő ápril hó 12-ke.

A „Délibáb“ 11-ik számában közölt sakkatalány
értelme a következő:

Mikor Isten a férfit teremté,
Homlokára szállt sötét ború;
Nem tudom miért, csakhogy e borúból
Lett a szélvész, égi háboru.

Mikor Isten a hölgyet teremté,
Örömben sirva fakadott;
Most is látni az örömkönyeknek
Cseppjét, a sok szép csillagot!

Petőfi Sándor.

A számrejtvény pedig: „Kossuth Lajos.“ Helyesen következő t. előfizetőink fejtették meg:

Nemes Ilonka, Márton Berta, Hochstätter Irma, Kálnoki Matild, Erdésy Jozefa, Peterdy András, Püspöki Zoltán, Tóth Katinka, Fenyves Aranka, Böhm Szerafin, Kövesdy Mariska, Weisz Nina, Hevessy Géza, Vass Flóra, Kovács Erzsike, Putnoky Ilona, Hegyesy Etel, Varga Zoltán, Joó Lajos, Hársfalvy Károly, Kiss Erzsike, Kalász Gusztó, Halasy Jolán, Feszt Ernő, Fekete József, Karász Jenő, Német Berta, Körösy Katalin, Markovics Róza, Herczeg Klára, Vörös Sándor, Lehoczky Biri.

A szerkesztő üzenetei.

Uj Budapesti Napilap. A cserepéldányt megindítottuk.

H. F. Kalocsa. Azt a részt eddig azért nem küldtük vissza, mivel közölni szándékoztuk; most már megy.

Sc. D. Budapest. Beszélyeire az új szerkesztő fog válaszolni s ha a közlésre érdemesek lesznek, mindenesetre a munkatársak közé iktatjuk. A vers közölhetlen.

B. A. Budapest. Dehogy czélzás! Hihetőleg a postán tévedt el. A napokban megkapod. Üdvözetemet!

N. J. Kamocsa. „Az újabb költők albuma“ Darmaytól még nem jelent meg; hogy miben áll, magunk sem tudjuk.

S. S. Szarvas. Mi ugyan kibeszéljük magunkat! Talán nem is ön az a régi S! S. ? Szívesen veszem, ha ama irodalmi történeti cikket visszaküldi; ugy látom, nem lesz rá szükség.

E. Gy. Baja. Megy minden.

B. Gy. Kassa. Köszönöm szíves figyelmeztetését. Elnézésből eredt; mert hiszen azt csak. Ajánlom pártfogásába az ivet! Üdvözet.

S. r. Felsőbánya. Mondtam ugye, hogy érdekes lesz? Hja, az igazi szerelmesek nem sokat teketóriáznak ilyen esetben.

Vegyes.

(s) **A szerszámok ünnepe az indusoknál.** — Már a legrégibb kor népei között élt az a hit, hogy kell lenni egy felsőbb lénynek, ki az emberek sorsát vezérli, jutalmazza a jót, bünteti a gonoszt, kinek tudta nélkül semmi sem történhetik meg; csakhogy korlátolt elméjükkel nem bírván az Istenség magasztos fogalmáig fölemelkedni, ama dolgokat istenítették, melyek életükre legjótékonyabb s legáldásdusabb befolyást gyakoroltak. Ily imádás tárgya volt a nap, hold, föld, tűz, víz stb. Az egyiptomiak, kik már az ó korban igen magas fokán állottak a műveltségnek, a batla (Ibis) nevű madarat részesítették nagy tiszteletben. A régi romaiaknál pedig minden családnak volt különböző anyagból faragott házi Istene, melyet *la r n a k* neveztek. Még napjainkban is több néptörzs él Ázsia, Afrika és Ame-

rikában, mely különféle tárgyat, sőt némelyik állatot imád. Az állatimádó törzsek legtöbbször azt hiszik, hogy ők a tiszteletben tartott állattól veszik eredetüket. Az indusok vallásán a helyes felfogás és a műveltség némi foka látszik. Ők a mupkát nagy tiszteletben tartják, a mi már határozottan előhaladottságra mutat. Náluk a három főistenségen kívül különösen a munkánál használt eszközök az imádás tárgyai. Az indusok a három főistenség egyikének ünnepét évenként nagy és több napig tartó szertartásokkal ülik meg szeptember hónapban. Ekkor van a szerszámok ünnepe. Kéz- művesek, mezei gazdák, kereskedők és más hasonló foglalkozásuak akkor áldozatot nyújtanak ama szerszámoknak, melyet mesterségük gyakorlatában használnak s melyeknek segítségével szerzik vagyonukat, tisztes társadalmi állásukat és dicsőségüket E szent ünnepen a mezei gazda halomra rakja gereblyéit, ásóját, a kőműves kalapácsát és vakoló kanalát; szóval mindenik saját műszerét s midőn a rögtönzött kis oltár készen van, áldozatot rak rá különféle gyümölcsök- ből s leborul előtte.

(s) **A szultánok sirjairól** egy, Konstantinápolyt ismerő utazó ezeket írja: Az ozman szultánok közül csak kevés mult ki természetes halállal... Ha Stambul zig-zugos utcáit bebarangoljuk s felkeressük a mosék belsejét, vagy ha az örökzöld ligetek csendes magányába behatolunk, szemünk majd itt, majd ott hatalmas és rettegett uralkodók sirját fedezi fel. A szultánok mauzoleumjai Stambulban nagyban megragadják az ember figyelmét. — E mauzoleumokat nem ritkán a legélénkebb utcákon leljük fel. — Legimposansabb Szuleiman mausoleuma; gyönyörű építmény szaraczen modorban. Közel hozzá áll II. Mohamed sirja. Egy nagy épület emelkedik a byzanti uralom megsemmisítőjének hamvai felett. Alig néhány lépésnyire ettől egy női sirhely emelkedik. A feliratok és képek, melyek a mauzoleumot díszítik, azt jelentik, hogy itt nyugszik Ailima a „hódítás atyjának“ anyja, mint a török történelem Konstantinápoly elfoglalóját nevezi. — Ailima, a kelet hölgyvilágának egyik regeszerü jelensége, II. Murad neje volt. I. Szelim Syria és Egyiptom meghódítója, ki legelőbb vezette a janicsárokat a Taunison keresztül, Mesopotamia áldott virányaira s páratlan győzelme után a „fekete“ kontinens határáig jutott; az ozmanok e vitéz, de kegyetlen uralkodója a nevével nevezett mosé mellett fekszik. E mosét ő építette s annak ives tetőzete alatt a platánok dus lombjai által beárnyalva fekszik egyedül, elhagyatva. Életében sem volt egyetlen barátja. — I. Achmed moséjának tágas mausoleumaiban számos gyönyörű márvány sarkophag van elhelyezve. Itt nyugszik II. Osman, kit a janicsárok megfojtottak és IV. Murad, ki 1840-ben természetes halállal mult ki; továbbá Mohamed és Bajazed hercegek, kiknek elsőjét bátyja, II. Osman, másikat öccse, Mustafa gyilkolta meg. Aja Sofiában nyugosznak békésen egymás mellett a legelkeseredettebb ellenségek. Sorban egymás után következik 17 testvér, kiket III. Mohamed, félelmében, hogy a tróntól általuk megfosztatnék, kegyetlenül meggyilkoltatott. — A keleti despota

uralom e rémes emlékétől nem messze van I. Mustafa márvány mausoleuma. A mausoleum kupolája alatt nyugosznak apa és fia, kik mindketten erőszakos halállal multak ki. II. Mahmud mausoleuma fehér márványból van készítve. Hét nagy aranyozott ráccsal elzárt ablak világítja meg a mausoleum belsejét, melyben kerevetek, karos székek, selyem függönyök, sőt órák is vannak, úgy, hogy az ember inkább valamely salonban képzelné magát, mint sirboltban. A mausoleum belseje keleti gazdagsággal és szinpompával van díszítve. Az ejubi mosé udvarában, hol hagyományos szokáshoz képest, V. Murad szultánt az osman birodalom új uralkodójává avatták, egy emlékezetes sírhely létezik. E hely jelentősége — a kard fölvezetés szertartás itt megy véghez, — ama mondából származik, hogy Aksemseddin, ki II-ik Mohamedet Konstantinápolyba kíséré, itt fedezte fel Ejubnak, Mohamed próféta zászlóvivőjének eredeti sírját. Más hitűeknek még ma is tilos e szentelt helyre lépni.

Tréfák és adomák.

Közli jegyzetei után: Gróf Csáky Alfonz.

Színészek és színi kritikusok mulattak D. városban. A társaság egyik tagja. L. oly állapotba jutott, hogy haza vinni kellett. A fiaker rögtön szolgálatára állt. Hajtottak s a fiakeres megáll az illető lakása előtt.

— Nos! kérdi a színész.

— Tessék kiszállani; itthon vagyunk.

— Itthon? Az ördög lakik itt, nem én!

— Hát hol lakik az ur?

— Hajtson csak, majd kisül az magától, felelé mérgesen Thalia érdemes papja.....

Éles visszavágás. Egy híres államférfi egyszer egy nagy diszebed alkalmával Staël és Recamier asszonyok közt foglalt helyet.

— Mily boldog vagyok, — mondá — az élcz és báj közt ülök!

— S a nélkül, — jegyzé meg Staël — hogy maga akár az egyik, akár a másik bírásával dicsekedhetnék!

A spárga. Fontenelle és Laharpe szerették a spárgát, de az előbbi hollandi mártásban, az utóbbi pedig olajjal. Együtt ebédelvén az utóbbi házában, abban egyeztek meg, hogy a szakácsné a spárga felét hollandi mártással, a másik felét olajban készítse el.

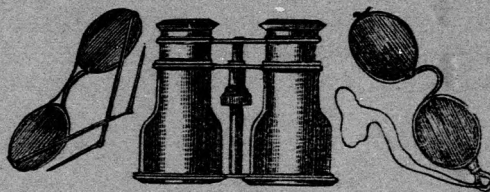
Mig erre várnak, a beteges Laharpe hirtelen meghal. Midőn ezt jelentik Fontenellenek, ez mindenekelőtt a konyhába fut és sietve mondja a szakácsnénak: Készítse az egészet hollandi mártással.

Ugyan ő századik évének fordulóján épen színházban volt, midőn egy angol lép páholyába s mondja, miszerint ő Londonból Párisba csupán azért utazott, hogy kifejezhesse nagy tiszteletét, mit ily jeles költő iránt érez.

— De ezt meg kell vallania, — mondá neki Fontenelle, — hogy elég időt is engedtem erre önnek.

Kiadói üzenet.

Miután ezen évnegyedben ez az utolsó szám, fölkérem tisztelettel a vidéki és helybeli előfizetőket, — miszerint a hátralékban levő előfizetési pénzt kiadó-hivatalunknak mielőbb beküldeni, azon t. előfizetőket pedig, kiknek az évnegyeddel előfizetésük lejár, hogy a megújítást mielőbb eszközölni sziveskedjék, — ne hogy a lap szétküldésében fennakadás történjék, amennyiben mi ezentul a vidékre csakis azoknak küldjük lapunkat — kik arra előre előfizetnek.

Szinházi látcsövek

a legfinomabb szintelenített 4—6—12 lencsével a legnagyobb választékban.

Szemüvegek

rövidlátók, távollátók, szembetegek és hályogtól műtét által megszabadítottak számára, valamint

Valódi hegyi kristály szemüvegek,

ugy minden a látszerész szakba vágó cikkek a legjobb minőségben s a legutányosabb árak mellett kaphatók

FISCHER JAKAB

látyszerésznél Debreczenben, főpiacz 1713. sz.

Megrendelések és javítások a legpontosabban eszközöltetnek.

TARTALOM: 1. Az olvasókhöz. Dengi János, gróf Csáky Alfonz. 2. A szerkesztő búcsúja. (költ.) Dengi János. 3. Három nagy költemény. Váry Gellért. 4. Szigligeti jellemzéséhez. Vajda Viktor. 5. Az arczkép. (ballada.) Majthényi Flóra. 6. Az étművész. Börne L. 7. Giardinetto. (B. A.) 8. A sűgő. (Karczolat.) 9. Irodalmi és művészeti hírek. 10. Keleti postagalamb. 11. Külföld. 12. A magyar tudományos akademia. 13. Verhovay bűnpere. 14. Fővárosi hírek. 15. Vidéki hírek. 16. Helyi tárogató.

BORITÉK: Heti naptár. Szerkesztőségünkél megrendelhető. Sakktalány. Számrejtvény. Helyesen megfejtők nevei. Szerkesztői üzenet. Vegyes. Tréfák, adomák és Kiadói üzenet. Hirdetés.